

Motion

1976/77:1453

av herrar Lövenborg och Hagel
med anledning av propositionen 1976/77:74 om inriktningen av
säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling

Regeringen har, på grundval av 1974 års försvarsutrednings betänkande, lagt fram sitt förslag för inriktningen av säkerhetspolitik och totalförsvaret under perioden 1977/78–1981/82. Den ekonomiska ramen för det militära försvaret under denna femårsperiod skall enligt förslaget uppgå till 51 875 milj. kr. Därtill kommer 930 milj. kr. för civilförsvarets allmänna verksamhet och 6 300 milj. kr. för det ekonomiska försvaret.

Vi skall i det följande i allt väsentligt hålla oss till de frågor som rör sig om de säkerhetspolitiska aspekterna och det militära försvaret. I propositionen 1976/77:74 sägs att den av statsmakterna år 1972 fastställda målsättningen för totalförsvarets utveckling alltfört skall gälla, dvs. att Sverige som är ett litet och neutralt land i princip skall satsa på ett försvar av stormaktstyp. Regeringens proposition liksom militärledningens förarbeten genomsyras av denna filosofi utan hänsynstagande till ekonomiska realiteter, neutralitetspolitikens värde eller de senaste årens framgångar för fredens och avspänningens politik, inte minst i vår egen världsdelen. Trots att årets proposition präglas av något större realism än tidigare när det gäller vårt lands möjligheter att slå tillbaka ett anfall redan vid Sveriges gränser, bygger den föreslagna militära satsningen på att vi skall ha ett starkt s. k. skalförsvaret, konventionellt uppbyggt på dyra krigsflygplan av typ Viggen med efterföljare, flotta och stridsvagnar som därtill baseras på en enormt dyrbar teknologi, i betydande grad är avhängig av import från utlandet.

Den filosofi som präglar förslaget bygger liksom tidigare på illusionen att Sverige genom en mycket stor militär satsning skall avskräcka även en stormakt från anfall, och om detta ändå sker skall det vara möjligt att slå tillbaka fienden redan i inledningsskedet.

Vi tror inte på denna militära doktrin. Det är inte hederligt att försöka inge svenska folket föreställningen att Sverige skulle kunna slå tillbaka ett stormaktsangrepp med en krigsmakt organiserad och uppbyggd på samma sätt som den anfallande fiendens.

Ambitionen att hålla jämna steg med stormakterna är enormt kostnads-slukande och dessutom meningslös. I kärnvapnens och den högteknologiska krigsföringens tid är ett skalförsvaret av den typ man ämnar gå vidare med inget verkligt skydd hur mycket man än satsar. Det försvar som skulle kunna presteras bryts redan i initialskedet, om någon av stormakterna verkligen skulle gå in för att erövra svenskt territorium.

Utlandsberoende

I propositionens bilaga 1 s. 127 framhåller försvarsministern bl. a. följande:

Såsom en allmän synpunkt har försvarsutredningen anfört att internationella bindningar som inskränker vår förmåga att vara neutrala i krigstid inte kan accepteras.

Utredningen har vidare anfört att anskaffning av för försvaret väsentligt material inte får ske så att vi kommer i en sådan beroendeställning till andra länder att den kan utnyttjas för påtryckningar eller så att vi i en krissituation står utan viktigt material.

Jag delar uppfattningen att vi bör undvika en sådan beroendeställning, men konstaterar samtidigt att ett fullständigt oberoende i detta avseende är omöjligt. För anskaffningen av den mest avancerade materielen kommer vi alltid att vara beroende av utlandet.

Försvarsministern torde ha rätt i det sista konstaterandet. För det mycket avancerade krigsmateriel som militärledningen under senare decennier satsat på är en helsvensk produktion inte möjlig. Utan en omläggning av militärapparatusens tekniska struktur från mycket dyra och tekniskt avancerade vapensystem till lättare och billigare vapen kommer vårt utlandsberoende att öka. Det är redan alltför stort. Nu köper Sverige vapen och delar av vapen för över 2 500 milj. kr. per år. I stor utsträckning handlar det om import från NATO-länder. Man importerar kompletta vapen, stridsvagnar, flygplan och robotar samt delar till en rad olika vapensystem. Vi har stridsvagnar och torpedbåtar som drivs med engelska motorer. I flygplan 37 Viggen är bara hälften helsvenskt materiel. En mängd utländskt försvarsmateriel licenstillverkas i Sverige.

Svensk militärindustri har ett betydande utvecklingssamarbete med utländska företag.

Det betyder också att NATO-sidan har god kännedom om de olika delarna av vårt lands försvar. Det rimmar inte bra med svensk neutralitetspolitik och kan i en krissituation innebära att Sverige hamnar i en farlig beroendeställning. Det är enorma summor som varje år läggs ned på forskning och utprovning av tekniskt mycket avancerade system. Ungefär hälften av alla statliga forskningspengar går åt till s. k. försvarsforskning. Sammanflätningen av statligt och privat kapital har på detta område gått mycket långt. Stora svenska företag ges tillfälle att hota med arbetslöshet om vapenprojekt stoppas. Forskare och tekniker knyts upp i det militärindustriella komplexet.

I försvarspropositionen förutsätter man en stor satsning på bl. a. en fortsatt svensk flygplansutveckling på basis av Viggenprojektet, men också nya plantyper, exempelvis A 20 och B3LA. Överbefälhavaren säger t. o. m. att det inte är möjligt att behålla en utvecklande flygindustri om detta projekt inte utvecklas. Alternativet till fortsatta enorma investeringar av det slag som Viggenprojektet illustrerar är en övergång till andra vapensystem och en förändrad tyngdpunkt till andra och lättare vapen.

Har vi råd?

Totalförsvaret skall enligt propositionen kosta 52 miljarder kronor under kommande femårsperiod. Därtill kommer ännu fler miljarder till civilförsvaret och ekonomiskt försvar samt till en svåröverskådlig flora av forskningsprojekt som helt eller delvis är knutna till det militärindustriella komplexet. Därtill utlovas en kompensation för prisstegringar. Vad det kommer att innebära kan i dagens läge icke fastställas. Allt tyder dock på att de verkliga totala kostnaderna blir långt större än vad som framgår av propositionen.

Vi hävdar att det militära försvaret är orimligt kostnadskrävande, inte minst mot bakgrund av vår ställning som neutral och alliansfri stat. Uppläggningsen av det svenska försvaret har ingen likhet med vad som gäller för något annat neutralt land. Det är åtta gånger dyrare än Österrikes och fyra gånger dyrare än Schweiz, för att ta ett par exempel.

Sverige ligger däremot i toppen som nation när det gäller militärutgifter per capita. Vi kommer på fjärde plats i världen när det gäller flygvapen.

Vår militärbudget lägger beslag på mycket stora summor som skulle kunna användas till sociala ändamål och andra nyttigheter. Det är ett inflationens ymmighetshorn och ett ekonomiskt vanvett av stora mått.

Riksdagen bör nu säga ifrån: Vi har inte längre råd med ett försvar av stormaktsmodell. Det är dags för en grundlig omprövning av försvarets uppbyggnad. Militärutgifterna får inte öka. Den kommande femårsperioden skall användas för övergång till en ny försvarsordning med en femtioprocentig nedskärning av militärkostnaderna som realistiskt mål.

Förbättrad atmosfär

Under senare år har fredens och avspänningens krafter vunnit terräng. Gränser har reglerats, avtal har träffats och relationerna mellan Europas stater har förbättrats. Säkerhetskonferensen i Helsingfors var ett betydande framsteg för befästandet av freden och för fortsatt avspänning i Europa. Vi anser att det som redan har skett på detta område måste påverka den fortsatta militärpolitiska uppläggningsen under kommande femårsperiod.

På s. 120 i propositionen säger försvarsministern: "Jag delar försvarsutredningens uppfattning att krigsriskerna för vår del på kort sikt kan bedömas som små samtidigt som osäkerheterna på längre sikt kvarstår. Det är därför angeläget att bevara en god handlingsfrihet när det gäller försvarets utveckling på sikt." Men samtidigt som försvarsministern konstaterar att krigsrisken är liten lägger han fram förslag för kommande femårsperiod som i allt väsentligt utgår från tidigare premisser. Den positiva utveckling som har skett har inte påverkat det militärpolitiska tänkandet hos vare sig ÖB eller regeringen.

Handlingsfriheten bör innebära att man tar hänsyn till det förändrade och förbättrade läget på vår egen kontinent, men propositionen innebär att man vill kedja fast vårt lands militärpolitik vid det förgångna.

Försvar av ny typ

Arbetarpartiet kommunisterna föreslår en helt ny typ av försvarsordning. Vårt förslag baserar sig på folkförsvarets principer. Det är grundat på internationella erfarenheter, framgångarna för avspänningspolitiken, det tar hänsyn till vårt lands ekonomiska resurser och återspeglar vår vilja att försvara Sveriges nationella frihet och självständighet.

Vi anser att det är dags att överge det stormaktsförsvar i miniatyr som vi hittills har haft, därför att det är alltför kostnadskrävande utan att garantera vårt lands säkerhet.

Vi bör övergå till ett neutralitetsförsvar av den omfattning som andra neutrala länder har. Vi bör successivt avveckla de mest kostnadskrävande vapensystemen av typ Viggen m. m. som sätter en stark prägel på Sveriges militärapparat. Vi bör i det syftet också ta hänsyn till och lära av krig och konflikter som utspelats under det senaste decenniet.

Vårt försvar är i nuläget i huvudsak upplagt som ett skalförsvar med dyra bemannade vapenbärare, flygplan, stridsvagnar och fartyg. Denna struktur bör avlösas av ett folkförsvar som utrustas med billigare, nationellt producerade vapen, framför allt kanoner, kulsprutor, lättare flyg för spaning och samband samt ett starkt robotförsvar.

Erfarenheterna från Vietnam och Mellanöstern stärker en sådan nyorientering. Det visade sig att stridsvagnar och flyg visserligen inte är oviktiga men att de inte längre spelar den avgörande roll som man tidigare trott.

Under USA:s angreppskrig mot Vietnam blev angriparens flygförluster mycket stora. Robotförsvaret och vietnamesernas användning av lätta vapen spelade en avgörande roll, inte flyg, flotta eller stridsvagnar.

Händelserna i Mellanöstern är lika belysande. 1967 använde araberna nästan uteslutande jaktflyg för sitt luftförsvar, dock med ringa framgång. Under kriget 1973 sköt robotar och luftvärnskanoner ned 105 israeliska plan. Jaktflyget lyckades bara oskadliggöra sex israeliska plan till priset av 350 egna. I ett försvar med ny struktur bör satsningen på robotar få långt större plats medan det dyrbara flygets roll radikalt reduceras.

Lätta vapen i långa serier och utnyttjandet av folkets egen försvarskraft för att bygga upp ett starkt djupförsvar måste vara huvudelementen i en ny försvarsordning. Det dyrbara flyget av typ Viggen med efterföljare avvecklas och ersätts av inhemsk produktion av lättare plan för spaning och samverkan med lokala enheter och mobila förband.

Verklig säkerhetspolitik

En verklig säkerhetspolitik för vårt land har inte att göra med hur många miljarder vi anslår till militära ändamål. Sveriges främsta skydd ligger i en fortsatt alliansfrihet och en förstärkt och aktiviserad neutralitets- och fredspolitik. En sådan politik ligger i linje med det svenska folkets behov och förminskar inte vår trovärdighet på det internationella planet.

Sverige är ett litet land. Dess geografiska läge är detsamma som tidigare. Det har inte varit indraget i krig på över 160 år, och att så har varit fallet är inte ett resultat av miljonrullningar till militära ändamål. Grunden till att vi lyckats hålla oss utanför krig är den svenska neutralitetspolitiken, som – trots allvarliga avsteg – ändock varit vårt främsta värn. Vårt skydd ligger också i fortsättningen i en konsekvent neutralitets- och fredspolitik, men inte i ökande miljardrullning till militära ändamål.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för en ny försvarsordning byggd på neutralitetens och folkförsvarets principer,
2. att riksdagen i enlighet med punkten 1 begär att regeringen skyndsamt utreder och lägger fram förslag för en sådan nyorientering,
3. att riksdagen uttalar att försvarskostnaderna under perioden 1977/78–1981/82 minskas med 50 procent,
4. att riksdagen uttalar sig för att produktionen av Viggen avbryts och att planerade nya flygplansprojekt i form av A 20 och B3L.A inte kommer till utförande,
5. att riksdagen uttalar sig för att övergång till civil produktion inom industrigrenar som drabbas av den nya försvarsinriktningen förbereds.

Stockholm den 23 mars 1977

ALF LÖVENBORG (-)

ROLF HAGEL (-)